

KORUNAN KIYILARDA YAŞAYAN HALKIN MEKÂN VE TURİZM ALGISININ EKOSİSTEM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: ADRASAN – OLİMPOS - ÇIRALI KIYI KORİDORU

THE EFFECTS OF PLACE AND TOURISM PERCEPTION OF PEOPLE LIVING AT THE PROTECTED SHORES ON THE ECOSYSTEM: ADRASAN – OLIMPOS- ÇIRALI SHORE CORRIDOR

Mustafa ERTÜRK¹, Cemali SARI², Tamer ERPAY³

ÖZET: Ekonomi unsurunun günümüz dünyasında gelişmesi ve üretime bağlı tüketim çılgınlığının artması doğal ortam üzerinde ağır bir baskı uygulamaktadır. Türkiye’de daha önce insanın ekosistem üzerine etkileri hakkında yapılmış çalışmalar bulunmakla birlikte, insanın mekân algılama kalıpları ve bu kalıplara bağlı fütüristik bir bakış açısıyla ortaya konmuş olumlu mekân ve ekosistem tasarımı hakkında bir çalışma bulunmamaktadır. Evrenin daraltılması sonucunda fütüristik bir bakış açısıyla Adrasan - Çıralı kıyı koridorunda insanın turizm anlayışının sürdürülebilir bir ekosistem etkileşimini olumsuz yönde etkilemesi, mekânın algılanma kalıplarının olumlu bir gelecek ve ekosistem tasarımı engellemesi gibi durumlar, ortaya çıkacak temel argümanlar olarak değerlendirilecektir. İnsan – doğal ortam ilişkisinde alacağımız bu örnekleme ekosistem bozulmasında insan nasıl bir etkiye sahiptir ve ortaya çıkacak sorunlarda nasıl bir rol oynayacaktır sorularına cevaplar aranmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmada görüşme, gözlem, yazılı doküman ve bilgilerin analizi süreçleri uygulanacaktır. Görüşme ve yapılan gözlemler sonucunda, korunan kıyılardaki mekân algısı ve bu algının ortamdaki turizm faaliyetlerini şekillendirmesi ile birlikte ekosistemin olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir. Fütüristik bir perspektifte, korunan kıyılarda yaşayan insanların mekânı algılama kalıplarının ve buna bağlı şekillenen turizm olgusunun ortaya atılacak yeni argümanlarla birlikte ekosistemi sürdürülebilir bir şekilde olumlu etkileyeceği ve insan – ekosistem ilişkisinin olumlu bir gelecek tasarımı, ortaya koyacağı ön görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Mekân, Fütürizm, Ekosistem, Korunan Alanlar.

ABSTRACT: The development of economy in today’s world and the increase of consumption on frenzy depending on production perform a strong pressure on the natural environment. There are many researches about the effects of human on ecosystem in Turkey. However, there is no study about human’s place perception models and more searches about the positive place and ecosystem notion that reveals with a futuristic perspective connected with these models. As a result of narrowing universe, with a futuristic point of view, situations like affecting of human’s perception of tourism on a sustainable ecosystem interaction in a negative way at Adrasan-Olympos shore corridor; the models of place perception’s hindering a positive future and ecosystem notion will be evaluated as the emerging basic arguments. With this sample that we will take in their relationship of human-natural environment, the questions of “What kind of effect does human have on the destruction of ecosystem?” and “What is his role in the emerging problems?” are searched for answers. In the study done with the direction of this purpose, the processes of conversation, observation, written document and data analysis will be practiced. As a result of conversations and observations, with the place perception on protected shores and this perception’s development on the tourism activities it is confirmed that the ecosystem has been affected negatively.

¹ Doç.Dr., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, merturk19@hotmail.com

² Doç.Dr., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, cemsari@yahoo.com

³ Yük. Öğ., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, tmrerpai@gmail.com

With a futuristic perspective, it is predicted that the models of place perception of human living at the protected shores and the tourism concept forming related to this, will affect the ecosystem in a sustainably positive way and their relationship between human and ecosystem will reveal the positive future design with the suggesting arguments.

Keywords: Place, Futurism, Ecosystem, Protected Areas.

1. GİRİŞ

Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN – International Union For Conservation Of Natureland Natural Resources); korunan alanları, biyolojik çeşitliliğin ve doğal ve ortak kültürel kaynakların korunması ve devam ettirilmesine adanmış, yasal veya diğer etkili yöntemlerle yönetilen, kara ve/veya deniz alanları olarak tanımlar. Özellikle korunan alanlarda ekosistem çeşitliliğini korumanın en etkili yollarından biri, belirlenen doğal yaşam alanlarının, milli park, tabiatı koruma alanı gibi yasal statülerle koruma altına alınmasıdır. Genel olarak korunan alanlar olarak tanımlanan bu önemli ve değerli alanlar, doğal mirası yerinde yönetmenin en etkin araçlarından olup ulusal ve uluslararası doğa koruma stratejilerinin köşe taşlarını oluşturmaktadır (Nigel, Kelamani, Sheldon, Sue, Victor, & Babu, 2005:37).

Koruma alanlarının temel olarak dokuz amacı bulunmaktadır. Bunlar; bilimsel araştırma, yaban hayatının korunması, türlerin ve genetik çeşitliliğin korunması, çevresel hizmetlerin devamlılığının sağlanması, belirli doğal ve kültürel özelliklerin korunması, turizm ve rekreasyon, eğitim, doğal ekosistem kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, kültürel ve geleneksel özelliklerin devamlılığının sağlanmasıdır (Yeşil, 2016: 868). Maalesef ki, gelecek nesille aktarılmayı bekleyen bu alanlar, insanların artan ihtiyaçları karşısında bir savaş vermeye mecbur bırakılmışlardır. Gelişen insan teknolojileri karşısında bu alanların kendisini koruma şansları da yıllar geçtikçe azalmaktadır. Aynı insanoğlunun tahrip ettiği veya yok ettiği doğayı tekrar geriye döndürmek için göstermiş olduğu çabalarda bir o kadar ilginçtir. İleri teknolojilere rağmen çoğunlukla başarı sağlayamamaktadır. Yaşanan bu durum bu alanlarda bilimsel, kültürel ve ekolojik açıdan koruma düşüncesinin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu doğrultuda alanların korunması amacıyla yasal düzenlemelerin yanında, önleyici tedbirlerin alınması, halkın bilinçlendirilmesi, koruma alanlarında belli kısıtlamaların getirilmesi gibi bazı koruma politikaları geliştirilmiştir (Kervankıran & Eryılmaz, 2014: 94).

Koruma alanı denince genel olarak doğada ekolojik süreçlerin insan müdahaleleriyle zarar görmeden devam etmesini sağlamak, doğal-kültürel kaynakları korumak ve sürdürülebilir bir şekilde kaynaklardan yararlanmak için kurulan, yasal ve yönetsel etkili araçlarla yönetilen, insan ile doğal kaynak ilişkilerinin sınırlandırıldığı ve belirli kurallar çerçevesinde şekillendirildiği yer kula gelmektedir (Yücel, 2005: 83). Türkiye’de 6 milyon hektarlık alanda, 6 bin 500 adet korunan veya korunması gereken alan bulunmakta, ülkemiz yüzölçümünün yüzde 27’si yani ülkenin dörtte birinden fazlası önemli doğa alanı niteliğindedir. Ülkemizde günümüz (2010) itibarıyla 41 adet milli park vardır. Ayrıca 30 tabiat parkı, 32 tabiat koruma alanı, 105 tabiat anıtı, 3000 mağara, 135’i uluslararası öneme sahip 750 sulak alan, 947 doğal sit ve yüzlerce arkeolojik tarihi sit alanı, 350 jeolojik miras, 14 özel çevre koruma alanı, 350 avlak sahası (23’ü özel sektörde), 18 yaban hayatı üretim istasyonu, 188 tohum ve gen muhafaza ormanı, 56 muhafaza ormanı ve 337 tohum istasyonu sahası, 439 mesire yeri ve kamp alanı (2012’de 1000 olacak), 81 yaban hayatı koruma sahası, 20 kaplumbağa yuvalama ve koruma alanı bulunmaktadır (Bekdenir, Elmacı, & Sezer, 2010: 892).

Yer yüzeyindeki ekosistemler; yanlış ve aşırı kullanım, nüfus artışının hızlı olması, ekonomik gelir düzeyinin artması ve endüstrileşme sonucunda büyük bir tehditle karşı karşıyadır. Bu tehditlerin başında doğal yaşam ortamlarının bozulması, biyolojik çeşitliliğin azalması ve sürdürülebilirliğin sağlanamaması gelmektedir (Yıldırım & Yurdakul Erol, 2012:

102). Ekosistem bozulmalarının en aza indirgenmesi için bu doğal alanların korunmasında etkili olan koruma stratejileri tarihi süreç içinde farklı bakış açılarıyla irdelenmiştir. Korunan alanlarda; günümüz perspektifinde ortaya konan argümanların, özellikle insan ve mekânın birlikteliğinin, insanların en az toprak, doğa ve kültürel kaynaklar kadar koruma hiyerarşilerinin belirlenmesinde temel oluşturduğu ortaya çıkmaktadır. Bu argümanlar doğrultusunda doğal ortamın ve ekosistemlerin korunması için kurulan koruma alanlarında etkili ve sürdürülebilir yönetim anlayışında insan unsurunun yok sayılması, kanun koyucuların mevcut belirlenmiş koruma alanlarında ortaya çıkan en önemli handikaplarından biridir. Geleneksel salt mutlak korumanın, koruma alanlarında yaşayan halkların koruma stratejilerine katılımını engellemesi geleneksel koruma alanları yönetimi modellemelerinin ve stratejilerinin tutarsızlığını göstermektedir.

Korunan alanlarda insan faaliyetlerinin varlığı ve koruma – kullanma stratejilerine katılımı sürdürülebilir bir koruma modeli içinde fütüristik bir bakış açısı ile incelenmelidir. Bu durum koruma stratejilerinin belirlenmesinde insan merkezli yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Mekân kavramı içinde insanların hayatlarını idame ettirebilmeleri için yapmış oldukları ekonomik faaliyetlerin, koruma alanlarına ve içindeki ekosistem unsurlarına olumsuz yönde etkide bulunması temel alınan bakış açısıdır. Ancak bu algının ortadan kalkması ve koruma alanları içinde yaşayan yerel halkın koruma mantığını benimsemesi – uygulaması sürdürülebilir korumayı beraberinde getirecektir.

Korunan alanlarda sürdürülebilirlik kavramı, insanın bu mekânlara bakış açısıyla ve bu mekânları nasıl algıladığı ile açıklanmaktadır. Sürdürülebilir korumanın uygulanabilmesi için koruma alanlarında fütüristik bir perspektif ile insanın ekonomik faaliyet yoğunluklarının, bu faaliyetlerin optimum kullanım sınırlılıklarının ve uygun kullanım tiplerinin belirlenmesi gerekmektedir (Görmüş, 2012: 38). Korunan alanlardaki ekonomik faaliyet türlerine baktığımızda turizm en önemli sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya'nın en hızlı gelişen sektörlerinden biri olan turizm; insanların tatil, dinlenme, sağlık, kültür, spor, avlanma, diğer toplulukları tanıma vb. amaçlarla sürekli buldukları ortamdaki ayrılarak, yurt içi ve yurt dışı yörelere doğru hareketliliği ve bu yörelerdeki geçici sürelerle kalışları olarak tanımlanmaktadır (Uslu, 1990:20). Turizm olgusunun gelişmesi beraberinde sektörel büyüme ve turizm aktivitelerinin çeşitlenmesini sağlamaktadır. Mevcut koruma alanlarında ekosistemi tehlikeye atan en önemli sebep olarak görülmektedir (Görmüş, 2012: 38). Turizm faaliyetleri, koruma alanlarında insanın mekân algısını etkileyen ve değiştiren en önemli unsurdur. Turizm faaliyetinin korunan alanlarda farklı algılanması mevcut ortamların olumlu/olumsuz etkilenmesini sağlamaktadır.

Mevcut çalışma içinde Adrasan – Çıralı kıyı koridorunda yaşayan yerel halkın turizmi farklı anlamlandırması ve algılaması bazı değişken durumları ortaya çıkarmaktadır. Bu değişkenler; koruma alanında turizm sınırlılıklarının ortadan kaldırılması, koruma alanının tamamen insana hizmet etmesi, koruma alanındaki rekreasyonel faaliyetlerde kanun koyucuların etkisinin azaltılması, koruma alanları içindeki işletmelerin daraltılması, mevcut turizm işletmelerinde doğal malzemelerin kullanılması, çok katlı yapılaşmanın önüne geçilmesi ile anlamlandırılması koruma alanının farklı boyutlarda benimsenmesini sağlamaktadır. Bu anlayış, yerel-bölgesel anlamda koruma bilincinin sağlanmasını güçleştirmektedir. Bu gibi miras alanları; peyzaj ve mekân unsurları üzerinde yaşayan insanların soyut ve somut kültürel izlerini taşımaktadır (Aşıloğlu & Memlük, 2010:185).

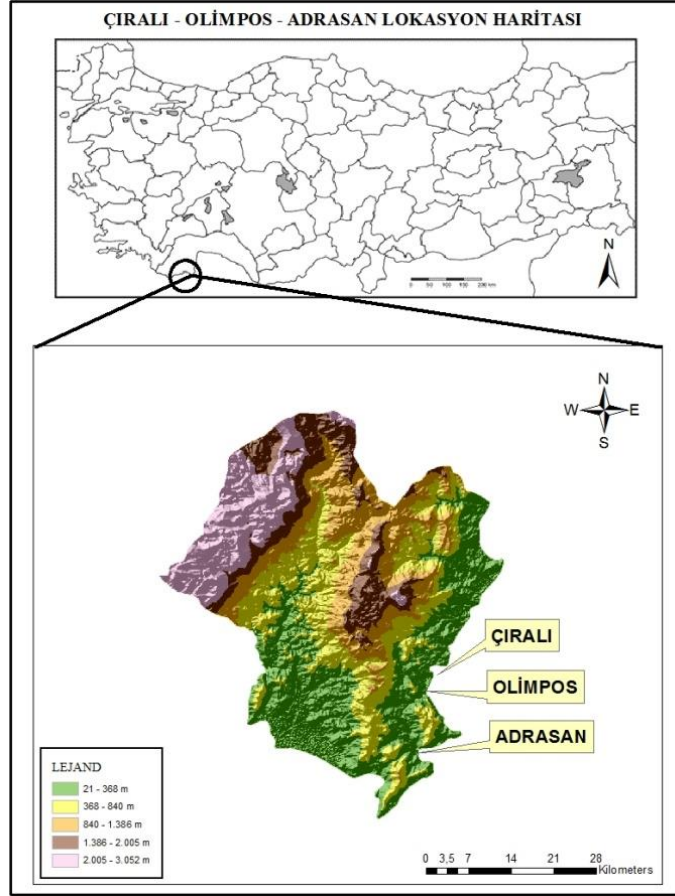
Çalışma alanı olarak Adrasan – Olympos – Çıralı kıyı koridorunun seçilmesindeki temel etken bu bölgenin koruma statüsünde olması ve korumanın işlevselliği üzerinde büyük oranda yerel halkın mevcut davranış kalıplarının etkili olmasıdır. Çünkü bu bölgede kanun koyucuların koruma statüsüne içerik anlamında katkısı var iken koruma stratejilerinin uygulamasında bir aşama kaydedilmediği görülmektedir. İnsanın yapmış olduğu ekonomik faaliyetlerle birlikte

mekân algılama kalıpları ve bu kalıplara bağlı fütüristik bir bakış açısıyla ortaya çıkacak mekân ve ekosistem tasarımı hakkında bir sonuca varmaktır. Bu amaçla, Adrasan - Çıralı kıyı koridorunda devam eden turizm faaliyetleriyle doğal çevre arasındaki etkileşimin, ekosistemi olumlu mu? Yoksa olumsuz yönde mi? etkileyeceği, değerlendirilmesi gereken bir sorudur. Korunan kıyılarda yaşayan insanların yapmış oldukları ekonomik faaliyetlerin ekosistem üzerindeki etkisi ve bu alanların sürdürülebilir bir şekilde nasıl korunması gerektiği sorularına bu çalışmada cevaplar aranmıştır. Araştırmada; Kanun koyucu tarafından korunan alan içinde sadece fiziki ortam özelliklerinin dikkate alınmasının olumsuz sonuçlarının neler olabileceği ve sürdürülebilir koruma mantığına etkisi, koruma alanı içinde yaşayan yerel halkın ekonomik ve sosyal beklentilerinin mekânsal değişime negatif/pozitif etkileri, koruma alanı içinde fiziki ortam özelliklerinin hukuki yaptırımlarla korunması ve insan etkisinin bu mekânlarda sınırlandırılmasının koruma – kullanma davranışına etkileri üzerinde durulacaktır. Bu çalışmaya neden gerek görüldü sorusuna verilecek cevap ise şöyledir; İnsanın ekosistem üzerine etkileri hakkında çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada yapılmak istenen, benzer çalışmaları tekrarlamak değildir. Yapılan çalışmalar referans alınarak, insanın mekâna nasıl baktığı veya mekânı kendince nasıl anlamlandırdığını ortaya koymaktır. İnsanın mekânla ilgili perspektifi gelecekte mekânın nasıl değişebileceği ve ekosistemin bundan nasıl etkilenebileceği üzerine ipuçları sağlayacaktır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1 Çalışma Alanı ve Özellikleri

Bu çalışmada incelenen alan Adrasan – Olimpos – Çıralı kıyı koridorudur. Bu bölge doğal koruma ve sit alanı olarak koruma altına alınmıştır. Bölgenin büyük bir kısmı Olimpos – Beydağları milli parkı içinde yer almaktadır. Adrasan merkez koruma alanı dışında iken kıyı şeridi koruma alanı içinde yer almaktadır. Olimpos-Beydağları Millî Parkı, 1972 tarihinde Antalya ili Kemer ve Kumluca ilçesi sınırları içinde bulunan doğal ve tarihi güzelliklerin korunması için sit alanı olarak korunmaya alınmıştır. Olimpos-Beydağları Sahil Millî Parkı Sarısu'dan itibaren Antalya-Kumluca karayoluna ve Akdeniz'e paralel olarak Gelidonya Burnu'na kadar uzanmaktadır.

Şekil 1: Adrasan – Olimpos – Çıralı Lokasyon Haritası

Beydağları, Güneyde Karasu çayı, Finike Ovası ve Kırlandı Burnu ile sınırlanan bu dağlık kütle'nin doğu sınırını tabi bir sınır teşkil eden Akdeniz sınırlar. Kuzeye doğru devam eden bu kütle Antalya'nın Döşemealtı ilçesi batısında alçalır ve daha sonra yeniden yükselerek Göller yöresinin Davras, Barla ve Dedegöl dağlarıyla birleşir. Bu dağlık kütle'nin batısını ise Elmalı, Korkuteli ve Bozova karstik depresyonları sınırlar (Sencer, 1990). Mezozoik (Jura-Kretase) yaşlı neritik kireçtaşlarından oluşan Beydağları, üst Kretase yaşlı kireç taşları orta-kalın tabakalı, açık kahve, bej, gri, bazen koyu gri renklerde neritik kireçtaşlarından oluşur (Eren, 2006; Aksoy & Aksarı, 2008:46).

Beydağlarının zengin bitki formasyonu ve Likya Bölgesinin önemli Antik şehirlerinin bir kısmını bünyesinde bulundurması korunma bakımından bu bölgeyi önemli kılmıştır. Olimpos-Beydağları Milli Parkı, deniz seviyesinden başlayarak 2366 metredeki Alpin kuşağına kadar zengin doğal yapı içerisinde 154'ü Türkiye, 25'i ise sadece bölge endemiği olan bitki örtüsü, yaban hayatı, habitatlar ve özellikle de birleşiminden oluşan peyzaj çeşitliliği bölgedeki turizmin sürekliliği açısından büyük önem taşırken turizm gelişmelerinin baskısı altındadır (Atik, Altan, & Artar, 2006: 167). Kum özellikli kumsalların Caretta deniz kaplumbağalarının doğal yumurtlama alanları içerisinde olması bölgenin doğal çekiciliğini daha da arttırmaktadır.

Antalya İline 2015 yılı itibariyle gümrük kapılarından (Havalimanı ve Deniz Limanları) toplam 10.868.688'i yabancı, 463.152'si de yerli olmak üzere 11.331.840 turist giriş yapmıştır (<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR,175824/2015-yili.html>, 2017). Turizmin başkenti

olarak da tanımlanan Antalya İlinde Batı Antalya Turizm bölgesi içerisinde yer alan Beldibi, Göynük, Kemer, Kiriş, Çamyuva ve Tekirova gibi büyük turizm merkezleri Olimpos-Beydağları Milli parkı sınırları içerisinde yer almaktadır. Türkiye Turizm potansiyelinin yaklaşık %8'ini oluşturduğu belirtilen bölge Antalya ili turizm potansiyelinin %40 gibi önemli bir bölümünü de temsil etmektedir (Atik, Altan, & Artar, 2006: 167). Dolayısıyla yıllar içerisinde bölgeye olan turizm taleplerini karşılamak amacıyla doğa koruma planlarında sürekli revizyonlara gidilmiştir. Özellikle 1988'den sonra alınan ekonomik ve politik kararlar fiziksel planlara da yansımış, Milli parkın kıyı kesimi turizm gelişmelerine tahsis edilmiş, tarım ve orman alanları üzerinde yapılaşma baskısı arttırıcı kararlar alınmıştır (Atik, Altan, & Artar, 2006: 167). Bugün ise koruma amaçlı planlamalar birer Likya şehirleri olan Phaselis ve Olimpos Antik şehirlerinin de içerisinde yer aldığı Phaselis-Adrasan arasındaki kıyı şeridinde kadar daraltılmıştır. Kendine özgü doğa ile bütüncül bir turizm anlayışını kabul eden bu kıyı şeridinde Phaselis Turizm ve Kültür Bakanlığına bağlı bir açık hava müzesi olarak günlük giriş ve çıkışların yapıldığı bir ören yeri olarak korunmaktadır. Çalışma sahamız olarak kabul ettiğimiz Adrasan-Çıralı-Olimpos kıyı şeridinde ise doğa ile bütünleşik sürdürülebilir bir turizm faaliyeti yapılmaya çalışılmaktadır (Fotoğraf 1-2).

Fotoğraf 1: Olimpos Ağaç Evleri.

Fotograf 2: Çıralı Kıyı Kesimi

2.2 Yöntem

Bu çalışmaya temel oluşturan veri üretimi ve işlemesi beş ayı aşan bir çalışma ile Adrasan, Olimpos ve Çıralı kıyı şeridindeki saha çalışmaları ile elde edilmiştir. İlk yapılan saha çalışmalarında (Ocak–Şubat 2017) gizli gözlem yöntemine bağlı olarak bölgede yaşayan yerel halkın temel ekonomik faaliyetlerinin korunan alana nasıl etkide bulunduğu üzerine notlar alınmıştır. Yapılan bu çalışmada koruma alanlarındaki koruma stratejileri dikkate alınarak korunan alandaki ekonomik faaliyetlerin etkilerinin ortaya çıkarılması için geniş bir literatür çalışması yapılmıştır. İkinci saha çalışmasında (Mart 2017) yerel halkla yapılan görüşmelerde bölgenin koruma alanı ilan edilmesinin benimsenmesi doğrultusunda yerel halkın ne gibi çalışmalar yaptığı ve bu bölgenin korunması için kanun koyucularla beraber nasıl hareket edildiği üzerine bilgiler toplanmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen veriler objektif bir şekilde kaydedilmiştir. Görüşme çalışmasında toplanan veriler kısa görüşmeler ve grup görüşmeleri şeklinde sağlanmıştır. Çalışma sahasında bulunan yerel halkla yapılan grup görüşmeleri esnasında açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Açık uçlu sorularda yerel halkın ekonomik faaliyetleri, koruma alanındaki temel sorunlar, turizm faaliyetlerin doğal ortam üzerindeki baskıları, korunan alandaki ekosistem değişimleri üzerinde durulmuştur. Açık uçlu sorulara başvurulmasındaki temel sebep, araştırmacının değil, araştırılanın önemli bulunduğu konular üzerinde durulması, daha açıklayıcı ve daha doğru bilgiler elde edilmesini sağlamaktır. Bölgede yapılan asıl saha çalışmasında (Nisan–Mayıs 2017) daha önce elde edilen veriler, sistematik bir şekilde analiz edilerek korunan alandaki temel sorunlar ortaya konulmuş ve bu doğrultuda hazırlanan anket çalışması likert ölçeği ile analiz edilmiştir. Likert ölçeği sıralama düzeyinde ölçüm yapan bir ölçektir. İnsanların tutum ve davranışlarını belirlemeyi amaçlayan bu ölçekte insanların tüm sorulara verdiği cevaplar toplanarak, ortaya çıkan konu hakkında davranış ve tutumları belirlenmektedir.

3. BULGULAR

Korumanın uygulanabilirliğinin ne safhada olduğu ve yerel halkın bölgeye bakış açısının ortaya çıkardığı davranışları değerlendirebilmek için uyguladığımız anket çalışması önemli birçok davranışı ortaya çıkarmaktadır. Anket çalışması Çıralı, Olimpos ve Adrasan turizm alanında turizm tesis sahiplerine ve yerli halka uygulanmıştır. Random bir seçki kullanılarak değişkenler üzerinde bir değerlendirme yapılmamıştır. Sorulan sorulara alınan

cevaplar şu şekilde değerlendirilmiş ve kısa açıklamalardan genel bir değerlendirmeye ulaşılmaya çalışılmıştır. Buna göre;

M: Madde bileşenlerini ifade eder. Ölçekleme Excel işlem tablosu yazılımı ile hesaplanmıştır. Veri dosyasında 100 kişilik bir örneklem grubuna 15 maddelik ölçek uygulanmıştır. Ölçek puanları hesaplanarak madde bileşenleri yüzde olarak ifade edilmiştir.	Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
M1: Bu bölge tabiat koruma ve sit alanıdır.	%86	14	0	0	%0
M2: Bölgenin koruma alanı ilan edilmesinden sonra turizm faaliyetlerinde gelişme yaşanmamıştır.	%0	0	0	8	%92
M3: Bölgenin koruma alanı ilan edilmesinden memnunum.	%78	12	5	2	%3
M4: Bölgenin koruma alanı ilan edilmesi sürecinde yetkililer yerel halkın düşüncelerine başvurdu.	%0	0	0	13	%87
M5: Koruma alanındaki hukuksal yaptırımların varlığı, koruma sürecine katılımı olumlu etkiliyor.	%0	0	2	9	%89
M6: Bölgenin yetkililer tarafından gerektiği kadar korunabildiğini düşünüyorum.	%0	0	1	8	%91
M7: Bölgenin yerel halk tarafından gerektiği kadar korunabildiğini düşünüyorum.	%83	8	9	0	%0
M8: Bölge halkının koruma alanını benimsediğini düşünüyorum.	%86	6	8	0	%0
M9: Koruma alanının sürdürülebilirliği için kanun koyucular ve halk aynı doğrultuda hareket etmektedir.	%0	0	13	19	%68
M10: Koruma alanındaki turizm faaliyetleri, koruma alanını olumsuz etkiliyor.	%0	0	0	4	%96
M11: Koruma alanında koruma – kullanma faaliyeti bir arada yapılabilir.	%87	10	3	0	%0
M12: Koruma alanında yapılan turizm faaliyetlerinde işletmelerin geliştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.	%0	0	4	14	%82
M13: Koruma alanında büyük turizm işletmelerinin kurulması doğal ortamı olumsuz etkilediğini düşünüyorum.	%84	16	0	0	%0
M14: Koruma alanını ziyaret eden yerli ve yabancı turistler doğal ortama zarar verdiğini düşünüyorum.	%0	0	2	10	%88
M15: Bölgenin koruma alanı ilan edilmesinin doğal ortama katkısının olduğunu ve gelecek nesillere bozulmadan aktarılacağını düşünüyorum.	%0	0	3	8	%89

M1'e göre, Bölgenin koruma alanı olduğu yerel halk tarafından kabul edilmiştir. Mekânın korunan alan olarak benimsenmesi ve tanınması koruma mantığının geliştirilmesindeki en önemli etkindir.

M2'ye göre, Yörenin koruma alanı ilan edilmesinin turizm faaliyetlerine pozitif yönde katkı sağladığı düşüncesini görebiliyoruz. Yöre halkının, doğal korumanın sağlanması ile alternatif turizm talebini karşılayabildikleri düşüncesi ortaya çıkan en önemli unsurdur.

M3'e göre, Örneklem grubunun büyük bir kısmı yörenin koruma alanı ilan edilmesinin olumlu etki yarattığını, % 5' lik kısmının ise bu durumun yörenin kalkınmasında engel oluşturduğu düşüncesi ön plandadır. Ancak yapılan gözlemde negatif davranış sergileyen bu grubun bölgenin yerlisi olmadığı tespit edilmiştir. Bu bölgeye geliş amaçlarının tamamen turizm faaliyetlerinin bölgede maksimum şekilde gelişeceği düşüncesi ve yörenin doğal imkânlarından maksimum fayda sağlamaktır. Ortaya koydukları bu düşünceleri uygulayamamaları dikkat çekici bir unsurdur. Çünkü yerel halkın baskın korumacı mantığı negatif sonucu ortadan kaldırmaktadır.

M4'e göre, Bölgenin koruma alanı ilan edilmesi sürecinde yörenin sosyo – ekonomik yapısı göz ardı edilmiş ve yöre halkı ilk planlama çalışmalarına dâhil edilmemiştir. Sürecin bu şekilde gelişmesi koruma planlamalarının olumsuz sonuçlar ortaya çıkardığını ve korumanın maksimum kapasiteyle uygulanamadığı ortaya koymaktadır. Ancak son dönemde, yöre halkının da planlamaya dâhil edilmesinin süreci hızlandırdığı yerel halk tarafından vurgulanmıştır.

M5'e göre, Yöre halkı, koruma planlamalarında kanun koyucunun etkili yaptırımları nedeniyle koruma mantığının gelişemediğini açıkça ortaya koymaktadır. Yapılan görüşmelerde elde edilen verilere dayanarak, koruma alanında kanun koyucunun katı kuralları sebebiyle alt yapının geliştirilemediği, gerekli izinlerin çok uzun süreçte çıkması sebebiyle yaptırımların koruma alanına zarar verdiği görüşü ön plandadır.

M6'ya göre, Koruma planlamalarının oluşturulması ve uygulanması tek boyutta incelenmemelidir. Mevcut uygulamalar ışığında yöre halkı, kanun koyucunun koruma alanında yaşayan insanları da koruma uygulamalarının içine dâhil edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Çünkü kanun koyucunun ve ya yetkililerin tek taraflı uygulamalarının yetersiz olduğu ve tabiri caiz ise masa başından korumanın yapılamadığını vurgulamaktadır.

M7'ye göre, Yerel halk koruma alanı içinde tek taraflı korumanın mümkün olamayacağını bilincindedir. Ancak görüşmelerden elde edilen söylemler ışığında koruma alanında yaşayan yerel halkın büyük çoğunluğunun koruma bilincini özümlediği ve bu doğrultuda bölgeye katkı sağladığının farkındadır.

M8' e göre, M7 atfı olarak dikkate alınmalıdır.

M9' a göre, Koruma mantığı içinde kanun koyucu ve yerel halk maksimum seviyede ortak payda da buluşmamaktadır. Koruma alanı içinde yaşayan yerel halkın sosyo – ekonomik yapısı göz önünde bulundurulur ise kanun koyucunun bölge içindeki etkisi sürdürülebilir koruma ve kullanmanın, negatif yönde seyrine neden olmaktadır.

M10'a göre, Koruma alanı içinde yaşayan yerel halkın koruma – kullanma mantığı içinde turizm faaliyetini geliştirebileceği ve buna bağlı doğal ortam bileşenlerinin geleceğe aktarılabilmesi düşüncesi ön plandadır.

M11' e göre, M 10 atfı olarak dikkate alınmalıdır.

M12' ye göre, Koruma alanının doğal özelliklerinin sürdürülebilir bir şekilde kullanılabilmesi için yörenin maksimum taşıma kapasitesinin üzerine çıkılmamalıdır. Bu sebeple yöre içinde betonarme ve çok katlı yapıların inşa edilmemesi, doğal ortam ile uyumlu yapıların uygulanması gerektiği ön plandaki düşüncedir.

M13' e göre, Koruma alanı içinde büyük tatil köyleri ve turizm işletmelerinin inşa edilmesi yörenin taşıma kapasitesinin üzerine çıkacağı ve bölgenin koruma statüsünü yitireceği

düşüncesi yerel halkın genel kaygısıdır. Bu nedenle bölge içinde korumanın sürdürülebilir bir şekilde uygulanabilmesi için büyük turizm işletmelerinin var olmaması gerekmektedir.

M14' e göre, Koruma alanını ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin büyük bir kısmının bölgeye ziyaretindeki temel nedenin doğa olduğu en önemli etkidir. Bu nedenle yöre içinde doğal çevre tahribatı minimum düzeydedir. Ancak mevcut ziyaretçilerin genel yapısı göz önüne alınır ise yabancı turistlerin yerli turistlere göre daha az tahribat yaptığı ön plandadır.

M15' e göre, M7' de belirtildiği üzere bölgede yaşayan yerel halkın koruma bilinçini geliştirdiği ve koruma kullanma mantığı ile yöredeki sosyo-ekonomik yapının ortak paydada bulunduğu kanısındadır. Bu nedenle koruma statüsünün uzun vade de daha çok geliştirilip gelecek nesillere olumlu yönde aktarımın mümkün olacağı su götürmez bir gerçekliktir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Mevcut çalışma içinde Adrasan – Çıralı kıyı koridorunda turizmin, yerel halk tarafından farklı mekânsal algılar ile anlamlandırılması koruma alanının farklı boyutlarda benimsendiğini ortaya koymaktadır. Mevcut evren içinde yaşayan yerel halkın doğal koruma ortamına bakış açısı irdelendiğinde;

- Koruma alanında turizm sınırlılıklarının ortadan kaldırılması gerektiği,
- Koruma alanının tamamen insana hizmet etmesi,
- Koruma alanındaki rekreasyonel faaliyetlerde kanun koyucuların etkisinin azaltılması,
- Koruma alanı içindeki işletmelerin daraltılması,
- Mevcut turizm işletmelerinde doğal malzemelerin kullanılması,
- Çok katlı yapılaşmanın önüne geçilmesi,
- Koruma alanı sınırları içinde hem korumanın hem de kullanmanın aynı anda etkin olabileceği,

gibi farklı boyutta davranışlar ortaya çıkmaktadır. Bu duruma bağlı olarak koruma alanlarının sürdürülebilir bir şekilde kullanımı ve koruma stratejilerinin belirlenmesi için insan faaliyetlerinin bu ortamlardan izole edilmesi yerine, koruma mantığının uzun vadede bölge halkına pozitif yansımaları hakkında projeksiyonların ortaya konması ve halkın bilinçlendirilmesi en doğru uygulama olacaktır.

Adrasan – Çıralı kıyı koridorunda yapılan anket çalışması, birincil verilerin işlenmesi, gözlem çalışmalarının analiz edilmesi ile birlikte yöre halkının turizm faaliyeti ile korumanın beraber uygulanabileceği ve mekânın sürdürülebilir bir şekilde kullanılacağı düşüncesi ön plandadır. Ancak kanun koyucunun uygulamış olduğu yöntemlerin bölge halkını koruma mantığının dışında bırakması olumsuz bir etki yaratmaktadır. Özellikle korunan kıyı bölümünde yerel halkın büyük bir kısmı, bölgenin ağaçlandırılmasında büyük rol oynamıştır.

Yapılan çalışmada dikkati çeken en önemli davranış, yerel halkın uygulanan turizm faaliyetlerinde sadece deniz turizminin ön planda tutulmaması için alternatif turizm değerlerinin de uygulanmasını sağlamalarıdır. Bu değerler genel olarak dağ yürüyüşü, Caretta – Caretta koruma kampı çalışmaları, dağcılık gibi aktiviteler olarak ortaya çıkmaktadır. Birçok işletme sahibinin özellikle sonbahar ve kış döneminde Avrupa'daki koruma alanlarını ziyaret ederek korumanın nasıl yapılması ve turizmin buna bağlı nasıl geliştirilmesi gerektiği üzerine çalışmaları bulunmaktadır. Bu durum bilinçli işletme ve bilinçli korumanın beraber yapılabileceğinin en önemli göstergesidir. Bu durum bilinçli ve korumacı turist kitlesini müşteri olarak bölgeye gelmesini teşvik etmektedir. Nitekim yerli işletmeci ve halkla yaptığımız görüşmelerde; Fransız, İngiliz, Alman, İsveçli, Finlandiyalı ve Norveçli turistlerin doğal ortamdaki korumacı yaklaşımlarının doğal ortama en az zarar verdiğini ve korumanın hem

üretici hem de tüketici kesimin ortak faaliyeti olduğunu ortaya koymaktadırlar. Özellikle yerli ve Rus turistin bölgeye zararının daha fazla olduğu yerel halk tarafından ortaya konan en çarpıcı bilgi olarak değerlendirilmelidir. Yerel işletmecilerin en önemli söylemi ise 2015 – 2016 yılları arasında Rusya–Türkiye arasındaki krizin bölge ekonomisine neredeyse etkisinin olmadığıdır. Bu durumun temel sebebi Antalya'nın birçok kesiminde ve tatil yöresinde Rus turistin önemli bir ekonomik girdi olarak görülmesine rağmen bu bölgede Rus turistin istenilmemesidir. Çünkü Rus turist yörenin temel turizm değerlerine adapte olamamaktadır.

Tüm verilerin analizine bağlı olarak Adrasan-Olimpos-Çıralı Kıyı Koridorunda koruma statüsünün doğal ortam ve ekosisteme olumlu katkı sağladığı önemli bir gerçektir. Bölge içinde yaşayan yerel halkın temel davranışları göz önünde bulundurulur ise koruma bilincinin geliştirildiği ancak maksimum seviyede uygulanmadığı ön plandadır. Yörede yaşayan yerel halkın koruma statüsüne dâhil olması korumanın en iyi şekilde gerçekleştiği anlamına gelmemelidir. Yöre içinde kanun koyucu ve yerel halkın maksimum taşıma kapasitesini aşmaması, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle iş birliği içinde olması gerekmektedir. Ancak koruma alanında yerel halkın doğal ortama bakış açısının önemli bir etken olduğu, koruma – kullanma faaliyetlerinin pozitif sonuçlar ortaya çıkaracağı düşüncesini de güçlendirmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, R., & Aksarı, S. (2008). Elmalı (Antalya, Batı Toroslar) Kuzeyinde Likya Naplarının Jeolojisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi , 45-58.
- Aşlıoğlu, F., & Memlük, Y. (2010). Frig Vadisi Kültür Mirası Alanlarının Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi , 185-197
- Atik, M., Altan, T., & Artar, M. (2006). Turizm ve Doğa Koruma "Güney Antalya Bölgesi" Gelişmeler ve Sonuçlar. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi , 165-177.
- Bekdemir, Ü., Elmacı, S., & Sezer, İ. (2010). Turizm Kıskaçında Bir Doğa Koruma Alanı: Dilek Yarımadası-Büyük Menderes Deltası Milli Parkı. Turkish Studies (International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic) , 890-913.
- Dudley, N., Kelamani Jo, M., Sheldon, C., Sue, S., Charles Victor, B., & Sarat Babu, G. (2005). Etkin Korunan Alan Sistemlerine Doğru. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Korunan Alanlar İş Programı Uygulama Klavuzu. Montreal: Secretariat of the Convention on Biological Diversity.
- Eren, Ö. (2006). Antalya Beydağları'nın (Tahtalı, Teke, Çalbalı, Pozan Uzunkarış, Özdemir ve Kartal Dağları) Yüksek Dağ vejetasyonunun Bitki Sosyolojisi Yönünden Araştırılması. Basılmamış Doktora Tezi . Antalya: Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı.
- Görmüş, S. (2012). Korunan Alan Planlama Stratejilerinin Değerlendirilmesi: Kastamonu-Bartın Küre Dağları Milli Parkı Örneği. Bartın Orman Fakültesi Dergisi , 37-48.
- <http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR,175824/2015-yili.html>. (2017, Temmuz 26). Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: <http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR,175824/2015-yili.html> adresinden alınmıştır.
- Kervankıran, İ., & Eryılmaz, A. G. (2014). Isparta İli Milli Parklarının Rekreatif Faaliyetlerinde Kullanımı. Marmara Coğrafya Dergisi , 81-110.
- Kuvan, Y. (2005). Korunan Alan Yönetiminde Etkinliğin Önemi ve Değerlendirilmesi. Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu 8-10 Eylül, (s. 81-89). Isparta.
- Sayhan, S. (1990). Teke Yarımadasının Bitki Coğrafyası. Yayınlanmamış Doktora Tezi . İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye Coğrafyası Anabilim Dalı.
- Uslu, O. (1990). Turizm ve Çevresel Etkileri. Turizm ve Çevre Konferansı (s. 19-47). Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.
- Yeşil, M., (2016). Doğa Koruma Yaklaşımlarındaki Değişimlerin Dünyada ve Türkiye'deki Tarihsel Süreci. Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi , 867-876.
- Yıldırım, H. T., & Yurdakul Erol, S. (2012). Korunan alanlar, Ekolojik İşlevleri ve Geleceğe Yönelik Tahminler. Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi , 101-109.